ספרי — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס ט

קונטרס

חג הגאולה

יב־יג תמוז, תר״ץ

מכבוד קדושת

אדמו״ר יוסף יצחק

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ. י.

בס"ד

כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו. א"ר אחא בר יעקב ובד' דהאריכות באחד צ"ל בהדלית, אמר רב אשי ובלבד שלא יחטוף בחית, (ברכות י"ג ב'). וצ"ל מהו"ע האריכות באחד, ומהו אריכות ימים ושנים דמי שהוא מאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו. דהנה תיבת אחד הוא בת ג' אותיות, א'ח'ד', והאריכות הוא בהד' ובלבד שלא יחטוף גם את הח', וצ"ל מהו האריכות בהד' ואזהרתו של רב אשי שלא יחטוף את החית. דמכל זה מובן דהאריכות בהד' הוא דוקא כשאינו חוטף את הח'. והנה מאמר זה דכל המאריך באחד הוא המשך הברייתא דתנו רבנן שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד עד כאן צריכים כוונת הלב דברי ר' מאיר, אמר רבא והלכה כר' מאיר. והנה ישנו כוונת המוח וכוונת הלב, כוונת המוח היא השגה שכלית מה שמיגע מוחו להבין ולהשיג ענין שכלי עד שיעמוד עליו ויבינו בכל פרטי ענייניו, וכוונת הלב הוא להביא השגתו הטובה מהכח אל הפועל במדות טובות, והיינו דראשית עבודתו תהי' לחַקור אחר כל מדה לא טובה ומכש"כ מדה מגונה לעקרה ולשרשה אשר בל תראה ובל תמצא, והדבר הלא טוב בין אם הוא דבר שבין אדם למקום ובין אם הוא דבר אשר בין אדם לחבירו, יהי' מאום אצלו, וכל יגיעתו והשתדלותו יהי' לנטוע בעצמו מדות טובות והנהגות ישרות וזהו כוונת הלב לכוון את לבו, דליבא פליג לכל שייפין להביא כל מדה טובה לפועל ממש. והנה אמירת שמע ישראל כו' אחד הוא ידיעת והשגת אחדות הבורא ב"ה דזהו פירוש שמע ישראל, שהישראל ישמע ויבין וישיג כי הוי' אלקינו, דאלקינו היינו כחינו וחיותנו הוא הוי'. דהנה שם אלקים הוא לשון כח וכמ"ש ואת אילי הארץ לקח שמורה על הכח והחוזק, ואלקים בגימטריא הטבע שבכל דבר ודבר הרי טבעו הוא כחו. ואנו אומרים הוי' אלקינו, דהכח והחיות דישראל הוא הוי', היינו מה שלמעלה מהטבע דטבע הוא המוגדר בזמן ומקום, דהמוגדר במקום הוא מוגבל בהגבלותיו, וכן הוא בזמן שמוגבל

בהגבלה דעבר הוה ועתיד, והוי' הוא הי' הוה ויהי' כאחד שהוא למעלה מן המקום ולמעלה מן הזמן. וזהו הוי' אלקינו דהטבע דישראל הוא דבההגבלות דזמן ומקום ימשיכו האור והגילוי שלמעלה מזמן ומקום.

והנה ידיעת והשגת דבר זה שהוי' אלקינו, דכחנו וחיותנו הוא הוי' שלמעלה מזמן ומקום הוא בא ע"י ההתבוננות בהוי' אחד כי אחד פירושו הוא איינער כמו יחיד דפירושו איינציג, אלא דההפרש בין אחד ליחיד הוא, דיחיד הוא שמיוחד בעצם, ואחד הוא שהאחדות ניכרת מפרטי הנבראים וההתהוות, והיינו דע"י ההתבוננות בהוי' אחד הנה עי"ז באים לידי הכרה זו דהוי' אלקינו, דכחינו וחיותנו הוא הוי' וא"כ הרי אמירת שמע ישראל הוא כוונת המוח, ולמה אמר ר' מאיר דעד כאן צריכים כוונת הלב, ולהבין זה צ"ל תחלה פירוש אחד, הנה כתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, דיום אחד הוא כשכלול מערב ובקר דוקא, דכ"ד שעות היום הן י"ב שעות הלילה וי"ב שעות היום ואז הוא יום שלם, דהגדר היום הוא שהוא מוגדר בההגדרה דערב ובקר ושהערב יהי' קדום לבקר, והיינו דבכדי שיהי' בקר אור צ"ל תחלה ערב וע"י העבודה בהערב עי"ז מגיעים להבקר אור. וטעם הדבר הוא דבתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם יכול להתקים שיתף עמו מדה"ר, וכמאמר ברישא חשוכא והדר נהורא, וכן הי' בברה"ע דתחלה כתיב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ דבריאת והתהוות העולמות בהתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים שהוא מדת הדין והצמצום דברישא חשוכא ואח"כ כתיב ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים שהוא והדר נהורא. ובכדי שיהי' אח"כ והדר נהורא הוא ע"י ברישא חשוכא. דהנה כתיב כי שמש ומגן הוי' אלקים דהב' שמות הוי' אלקים שהוא הטבע ולמעלה מהטבע הוא כדוגמת השמש ומגן השמש, דהנה זה מה שאנו רואים את השמש הלא אנו רואים רק את המגן ונרתק שמכסה על מאור השמש, דמאור השמש עצמו לא הי' באפשרות העולם והנבראים לקבל אורו וזיוו ורק ע"י כיסוי המגן ונרתק עי"ז יוכל להתקבל ופועל פעולתו כמ"ש ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים א"כ הרי הפעולה באה

מעצם השמש שמתעלם ומסתתר בהמגן ונרתק בכדי שיוכל להתקבל ולפעול פעולתו.

והדוגמא מזה יובן למעלה בב' השמות דשם אלקים ושם הוי' דבאמת ההתהוות הוא משם הוי' דשם הוי' הוא המהווה כמ"ש כי הוא צוה ונבראו דכל התהוות דעולמות ונבראים הוא משם הוי), אך אם הי' ההתהוות בפועל ע"י שם הוי' אז לא היתה ההתהוות במציאות יש גשמי כמו שהוא עתה אלא חי' כל מציאותן בטלים כתכלית הביטול כביטול זיו השמש בהשמש ולא הי' האלקות ית' נרגש בנבראים וניכר ומושג בהכרתן והשגתן כמו שהוא עתה, וכתיב המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב, דזה מה שמע"ב הם בהתחדשות הוא מצד מדת טובו וחסדו ית' דטבע הטוב להיטיב כי נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים לברוא ולהוות עולם גשמי שיהי' נראה ליש ומציאות ובעולם זה לברוא את האדם בעל גוף גשמי ולהוריד נשמה אלקית וליתן לה כח ועוז להתגבר על חומריות הגוף ולכבוש את כל תאותיו ע"י כח התורה והעבודה שבלב בתפלה, דהתורה ניתנה למטה בארץ הלזו הגשמית, דכאשר המלאכים בקשו את התורה כמ"ש אשר תנה הודך על השמים השיב להם משה כלום יצה"ר יש בכם וניתנה דוקא לבעלי גוף גשמי שיש בהם יצה"ר דהיצה"ר מסית ומדיח את האדם בכמה מיני ערמומיות להסיתו ולהדיחו מדרך הישר, הנה ע"י לימוד התורה וקיומה הנה המאור שבה מאירה לו להאדם בדרכי החיים בחיי עולם כמאמר וחיי עולם נטע בתוכנו, והיינו דעי"ז שהאדם עושה בפועל בקיום המצות מעשיות ה"ה משלים הכוונה העליונה דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. וזהו כי שמש ומגן הוי' אלקים כמו בהשמש והמגן דע"י כיסוי המגן ונרתק השמש יוכל להתקבל בהעולם והנבראים ונהנים מאורו שהוא עצם מאור השמש כמו"כ הוא בהב' שמות שם אלקים ושם הוי'. דההתהוות הוא משם הוי' רק שההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים בכדי שהאדם ע"י עבודתו ימשיך גילוי שם הוי בארץ הלזו הגשמית. וזהו ברישא חשוכא שהיא העבודה בהטבע לעשות הטבע כלי ללמעלה מהטבע שהוי"ע והדר נהורא.

והנה אחדות הבורא ית' הוא נראה וניכר בכל הנבראים והיינו כאשר האדם מתבונן בהעולם והנבראים הוא רואה האור והחיות האלקי דזהו מה שמהווה ומחי' העולם והנבראים, דהנה כתיב מבשרי אחזה אלקה, וכמו שהאדם יודע ומרגיש בעצמו שהעיקר הוא בו אור וחיות הנפש (וע"י עבודה הוא מרגיש שהחיות הוא אלקות) דהגוף בעצמו אינו דבר כלל והראי' דבצאת הנפש מהגוף הגם שישנם כל האברים בשלימות ומ"מ אין העין רואה ואין הפה יכול לדבר וכו' הרי העיקר בו הוא חיותו, וכמו שהוא בהאדם הנה מזה יבין גם בעולם שהעיקר הוא האור והחיות האלקי המחי' את העולם והנבראים וכדאי' באדר"נ דהאדם הוא עולם קטן והעולם הוא גוף גדול, וכשם שבהעולם קטן הרי העיקר הוא האור והחיות הנה כמו"כ הוא בהגוף גדול, וזהו הוי' אחד דאחדות הבורא ית' הוא ניכר ונראה במוחש בכל הנבראים, כמ"ש בארוכה במ"א בענין זה. וזהו כל המאריך באחד שהוא להאריך באריכות ההתבוננות דהוי' אחד דעם היות דידיעה זו היא הבנה שכלית עיונית כמ"ש החקר אלקה תמצא, אבער אין נשמה השגה דער הערט זיך דאָס בא אַלע אידען וזהו האריכות באחד להתבונן בכל פרטי הנבראים בענין ההשגחה פרטית כי הוא ית"ז ומפרנם לכל. דכתיב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו של מאכל כפי שהוקצב מההשגחה העליונה וכן רואה האדם במוחש דכל תחבולותיו בעסק מומ"מ הם לבלי הועיל, ועל כן הנה כל עבודת האדם הוא רק לצפות לחסדו ית' דאינו צריך אלא לעשות כלי וברכת הוי' היא תעשיר, ובמילא צריך להיות לו זמן על תפלה בצבור וקביעות עתים לתורה דזהו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתו של הקב"ה ולא בעת שהאדם רוצה, וכתיב ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שצריכים עשיית מלאכה, אמנם אינו אלא רק כלי לברכה העליונה ובכדי שתשרה בה הברכה הנה לא זו בלבד שצריכה להיות כלי טהורה מגניבת דעת וכו' אלא עוד זאת שתהי' כלי פרנסתו כשרה ע"פ התורה, ואז הוא כלי לברכת הוי'.

וזהו כל המאריך באחד שצריכים להאריך באחד היינו שבכל דבר ודבר שהאדם רואה ישים אל לבו אחדות הבורא

ית'ן מה שהאדם רואה בעצמו התשנחה העליונה בהנוגע לעצמו שהקב"ה מזמין לו פרנסתו ושומר אותו כו'כן הוא ההשגחה פרטית בכלל ישראל וכמאמר כבשה אחת בין ע' זאבים והיא משתמרת, וכמאמר ולא אחד בלבד עמד עלינו כו' והקב"ה מצילנו מידם ע"כ צריך להתחזק בעבודת ה' בתפלה בצבור ובקביעות עתים לתורה, וזהו דאמר ר' אחא בר יעקב שצריכים להאריך בהד' דאחד, דהד' הוא ד' רוחות העולם שכל אדם צריך לדעת דהתורה ומצות נצחים המה בכל זמן ובכל מקום ואל יאמר האומר כי המקום גורם שבמדינה זו אפשר לקיים תום"צ ובמדינה אחרת א"א, ח"ו לאמר כן, דהנה כתיב כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם וארז"ל כשם שא"א לעולם בלי רוחות כך א"א לעולם בלי ישראל, דמה' מצעדי גבר כוננו להשלים הכוונה העליונה דנתאוות הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ע"י עבודתם בתום"צ וזהו דאריכות האחד הוא בהד' היינו בכל מדינה ומדינה בשוה וזהו תנו רבנן שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, דשמע ישראל אַ איד דער הערט דהוי' אלקינו, אַז אונזער כח און חיות איז פון שם הוי' וואָם איז העכער פון דער טבע וואָם ע"י שם אלקים, און דער דערהער קומט פון דער נשמה פֿאַרשטאַנד אין הוי' אחד היינו אחדות הבורא ית' ואמר ר' מאיר ע"כ צריכים כוונת הלב, דהגם דידיעה והשגה זו דהוי' אחד היא כוונת המוח אבל כל אחד מישראל ביכולתו להביא השגה זו מהמוח אל הלב וכמאמר משביעין אותו תהא צדיק, דלכאורה איך אפשר להשביע את הנשמה שהגוף יהי' צדיק אלא הפירוש משביעין אותו תהא צדיק דבשבועה זו פירושה שובע שנותנים כח ושובע להנשמה שתוכל להתגבר על הגוף ונפש הטבעי לבררו ולזככו ולעשותו כלי לאור האלקי בגילוי.

ואמר ר' מאיר דעד כאן צריכים כוונת הלב, היינו דידיעה זו לא תשאר רק במוח כ"א יביא אותה בכוונת הלב על מנת להביאה במדות טובות בפו"מ. וזהו כל המאריך באחד דכאו"א לפי כחו צריך להאריך באחד, והיינו באחדות הוי' והעיקר הוא בהד' שידע האדם דבכל מקום שהוא צריך לעסוק בתורה ועבודה, והכל חייבים בתלמוד תורה, אפילו מי שהוא

טרוד ומוטרד ביותר צריך לקבוע עתים לתורה, ואפילו אנשים פשוטים שאינם יכולים ללמוד בעצמם צריכים לשמוע מפי המלמד ברבים. וזהו שאמר ראב"י ובדלית, דהאריכות באחד העיקר הוא בהד'. דלפי שיש טועים בזה ומקילים לעצמם בטענות של הבל. ואמר רב אשי שלא יחטוף בחי"ת. דכוונת החי"ת הוא ז"ר וארץ והיינו שהאדם יתן אל לבו דירידת הנשמה בגוף היא בשביל הכוונה דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים דזהו הז"ר וארץ דמה שהנשמה יורדת מהז' רקיעים לארץ הלזו להתלבש בגוף גשמי הנה ירידה זו היא בשביל העלי' שתהי' ע"י שהאדם יתעסק בלימוד התורה וקיום המצות בארץ הלזו הגשמית. וכתיב הלא צבא לאנוש עלי ארץ וכימי שכיר ימיו. ופרש"י כמו השכיר הזה שנשכר לשנה ויודע שיכלה זמנו כן האדם צריך לשום לבו שניתן לו זמן קצוב כמה שנים יחי' בעולם זה. וכתיב ימים יוצרו כו' דכל אחד ואחד ימיו ושנותיו הם מדודים, וכתיב היום לעשותם, דלימוד התורה למען לידע את המעשה אשר יעשון וקיום המצות מעשיות הם בעולם הזה דוקא. ובשביל זה היתה ירידת הנשמה למטה, וזהו שלא יחטוף בחית, דער מענטש זאהל ניט פארגעסען אויפען אמת צוליעב דעם וואס ער איז געקומען אויף דער וועלט. און אז ער וועט ליגען אין דעם מיט איין אמת הנה במילא יאריך בהד', היינו דבכל מקום שהוא נמצא יתעסק בתורה וקיום המצות, וכל המאריך באחד היינו שמוסר זנותן עצמו להאריך באחד לפרסם אלקותו יתברך בעולם הנה מאריכין לו ימיו ושנותיו שהקב"ה נותן להאדם אריכות ימים ושנים טובות ומאירות באור תורה ועבודה, להצליחו בעבודתו, בכדי להשלים הכוונה האמיתית לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

והשי"ת יתן לנו ולכם בתוך כלל ישראל אריכות ימים ושנים, לפעול הרבצת התורה ולימודה והתעסקות עבודה שבלב זו תפלה בשביל לזכות להשלים הכוונה העליונה ברוב טוב בגו"ר.

בס"ד

קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת, דהקב"ה הוא קרוב לכל מי שקורא אליו, ולכל אשר יקרא אותו באמת, דלכאורה הרי יש בזה סתירה מרישא דקרא לסופי', דברישא דקרא אומר דהוי' קרוב לכל מי שקורא אליו ית', ואינו אומר בזה שום תנאים כלל, ובסופי' אומר לכל מי שקורא אותו ית' באמת דוקא, א"כ הרי הוא תנאי דלמי קרוב הוי' למי שקורא אותו באמת. ועוד צריכים להבין מה בא להוסיף תיבת לכל קוראיו, שהי' מספיק אם יאמר קרוב הוי' לקוראיו, דכל מי שקורא להקב"ה הנה הקב"ה קרוב אליו. וא"כ מהו לכל קוראיו. אך הענין הוא, דהנה ארז"ל (ברכות ה' ב') אמת זו תורה. דתורה נקראת אמת שהיא נצחית בכל זמן ובכל מקום וע"י הקריאה באמת שהיא תורה, הנה עי"ז הרי הקב"ה קרוב לכל אשר יקראוהו באמת. ולהבין זה הנה כתיב דע את אלקי אביך ועבדהו בלבב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין, אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזניחך לעד, דלכאורה א"מ מהו אומרו דע את אלקי אביך, ולא ביאר לו מה ידע, דהלא דעת הוא אחד מג' חלקי המוח והשכל, וכמאמר תלת חללין אינון, דבראש האדם יש ג' חללים, דכל חלל הוא כמו היכל וחדר מיוחד, אשר בחלל ההוא נמצא מוח, דהמוח ההוא הוא כלי אל השכל כפי אופן מהותו וענינו של ההיכל ההוא. דהנה כללות השכל נחלק לג' חלקים חכמה שהו"ע ההשכלה. בינה שהו"ע ההשגה, דחכמה הוא השכלת והמצאת השכל, ובינה הוא הבנת והשגת השכל, ודעת הוא ידיעת השכל, א"כ הוא אחד מג' חלקי השכל. והי' לו לבאר מה ידע ולמה אומר סתם דע את אלקי אביך, וצ"ל מהו"ע ידיעה זו. ומהמשך הענין מובן דע"י דע את אלקי אביך הנה עי"ז תהי' העבודה בלב שלם. ולכאורה ידיעה שהוא השכלה והשגה ועבודה שהוא פועל הם רחוקים זמ"ז. וגם צריכים להבין מהו"ע העמקת הדעת ופעולתו בעבודה.

והענין הוא, דהנה אי' במשנה (פסחים פ"י מ"ה) בכל דור ודור חיים אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים

דיציאת מצרים ישנו בכל דור ודור בכל זמן ובכל מקום, והיינו דכשם שיש גלות מצרים ויציאת מצרים בגשמיות כמו"כ יש גלות מצרים ויציאת מצרים ברוחניות, דהנה גלות מצרים הי' גלות מר וקשה במאד דלבד זאת שהמצרים הם אנשים שפלים ונבזים עם הדומה לחמור אשר גוף ועצם הישיבה ביניהם הוא דבר קשה. הנה עוד זאת הם משלו בישראל ורדו בהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים, וכוונת העבודה לא היתה בשביל איזה תועלת ותכלית, דהנה אנו רואים שלפעמים גם בעבודה קשה יכול להיות בזה איזה ענג, דהגם דמלאכה בכלל היא יגיעה וטרחא לגוף האדם, ומ"מ כאשר האדם עושה איזה מלאכה כבדה כמו בעשיית כלי והדומה הגם שבא לו ביגיעה מ"מ יש לו ענג בזה. והענג אינו רק ממה שעשה דבר שמביא לו תועלת. שהרי הי' יכול להיות שיהי' לו תועלת מהכלי גם בלי יגיעתו בעצמו בעשיית הכלי, רק הענג הוא ממה שעשה הוא הכלי, דבכל עבודה ועשיית דבר מה יש בזה אצילות והפרשת כח מכח האדם הפועל פעולה ההיא. והוא כח הפועל בנפעל, שכח זה נשאר בהכלי כל זמן קיומה, ולכן הרי אנו רואים במוחש שאדם חס על מעשי ידיו הרי אין זה מהעדר תועלת הכלי, דהלא זה יכול לחיות גם בכלי שעשה איש אחר. ומעם הדבר שהוא חס על הכלי הוא לפי שזהו מעשי ידיו דוקא, ובמבע האדם הוא להתענג בהתפשטות כחו ובפעולותיו. ולכן הנה גם בעבודה שהיא כבדה ביותר ובאה ביגיעה עצומה מ"מ הרי יכול להיות שיהי' לו ענג בזה. אבל בעבודה ומלאכה כזו שאינה מביאה שום תועלת כלל הרי הנה לבד היגיעה העצומה וחטרחא הגדולה הנה זה צער גדול. והעבודה של בני ישראל בגלות מצרים הי' בדברים שאינם בשביל תועלת, רק כל כוונת המצריים הי' בשביל לעבוד בבני ישראל. דזהו למען ענתו בסבלתם שכל כוונתם היתה לעבוד בבנ"י בפרך שהיא עבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו. ואח"כ ביציאת מצרים כתיב ובני ישראל יוצאים ביד רמה.

והנה כשם שיש גלות מצרים ויצי"מ בגשמיות הנה כמו"כ ישנו גלות מצרים ויציאת מצרים ברוחניות, דהנה רבינו נ"ע אומר בתניא פ"ב בשם שעה"ק להרח"ו ז"ל דלכל איש

ישראל אחד צדיק ואחד רשע יש ב' נשמות דכתיב ונשמות אני עשיתי, אומר נשמות לשון רבים שהן שתים שהן שתי נפשות, נפש אחת מצד הקליפה וסטרא אחרא, ונפש זו היא המתלבשת בדם האדם להחיות הגוף וכדכתיב כי נפש הבשר בדם היא ונפש זו נקראת נפש הבשר שיש לה קירוב אל הבשר ועניניים הגשמיים דוקא, ולזאת הנה מנפש זו דקליפה הנה ממנה באות כל המדות רעות מארבע יסודות רעים שבה שכל נברא ונברא בין אם הוא בעל גוף גשמי ובין אם הוא בעל גוף רוחני כמו המלאכים ונפשות הוא מורכב מד' יסודות אש רוח מים עפר. אלא שמהות היסודות משתנה לפי מהות מעלת מדריגתם בגשמיות ורוחניות. ולזאת הנה גם בנפש הבשר יש בו ד' יסודות, ומהם הם שבאים כל המדות רעות, כל מדה רעה מיסוד הגורם אותה דכעס וגאוה באים מיסוד האש שנגבה למעלה. דהנה טבע האש שנגבה ועולה למעלה כן הוא בכעס שלבבו רותח ועולה למעלה, כמו שאנו רואים בטבעי בני אדם דבשעה שהם כועסים מרתיחים, זיי ווערען אויפגעכאפט און קאכען. עד שמפני גודל כעסו יכול להיות שישכח האדם כל שכלו, ער ווערט אוים מענטש, ער איז צו קאכט ווי א שלעכטער שעדלי־כער בעל חי, וכן במדת הגאוה, וואם דער מענטש גרויסט זיך אויף דעם אנדערען. וואם דאם איז אלץ פון דעם יסוד האש שבנפש דקליפה. ותאוות התענוגים, דאם וואם דעם מענטשען גלוסט זיך די קערפערליכע פארגעניגענם הוא מיסוד המים שבנפש דקליפה. והוללות וליצנות והתפארות, דאם וואם מענ־טשען באריימען זיך ודברים בטלים וואם דאם איז אלץ אזעלכע זאכען וואם אפילו בעת ער טוט דאם איז דאם אויך גאר נישט. ישנם דברים גשמים אשר הם איזה מציאות, אבל כל אלו הדברים הרי גם בעת היותם אינם שום מציאות כלל והם באים מיסוד הרוח שבנפש דקליפה ועצלות ועצבות באים מיסוד העפר.

ונפש השנית היא חלק אלקה ממעל ממש, דכתיב כי חלק הוי' עמו, די נשמה פון א איד איז א חלק משם הוי' כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים, ואתה נפחת בי וכמ"ש בזהר מאן דנפח מתוכי' נפח פי' מתוכיותו ומפנימיותו, שאנו רואים במוחש בטבע בנ"א דאינו דומה הוצאת הבל הלב כמו שהוא בדבור

או בקול ניגון, לכמו שהוא מוציא הבל לבו כשמנפח בכחו, ובמוחש אנו רואים שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיחתו בכח, כך עד"מ נשמות ישראל עלו במחשבה כדכתיב בני בכורי ישראל, בנים אתם לה' אלקיכם, פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא, שהיא חכמה דאצילות, וידוע דחכמה דבי"ע נקראת חכמה ידיעא, לפי שמושגת בנבראים, אבל חכמה דאצילות היא לא ידיעא שהנבראים אינם משיגים זאת ומשם הוא שרש נשמת כל איש ישראל. וזהו דכל אחד מישראל אומר נשמה שנתת בי טהורה היא, דטהורה היא מעלת מדרי' הנשמה כמו שהיא באצי', ומשם נסעה וירדה להתלבש בגוף ונה'ב, דירידה זו הגם שהיא ירידה גדולה ועצומה במאד, דהנשמה כמו שהיא למעלה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ב הרי מעמדה היא בגעה"ע, ויורדת למטה להתלבש בגוף ה"ז ירידה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, הנה באמת הרי ירידה זו היא לצורך עלי' דע"י שהאדם עוסק בתומ"צ הנה עי"ז נעשה עליית הנשמה למעלה ומדרי' יותר. אמנם ירידה זו מה שהנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף ונה"ב נקראת בשם גלות מצרים. דמצרים הוא לשון מיצר וגבול, וכשם שבגלות מצרים הרי היו בנ"י לחוצים ודחוקים מהמצריים, כמו"כ הוא גלות מצרים ברוחניות מה שהנה"ב מגביל ומסתיר על הנפש האלקית, דהנה"א מתלבש בהנפש השכלי והטבעי בשביל לבררם ולזככם, אבל הנה"ב מקיף את הנה"א מכל צד ופנה עד שהגה"א מתצמצם כ"כ שנעשה בקטנות והעלם, וכמו היושב בגלות ושכי' שמתצמצם ומתכווץ מבלטי יכולת להתפשט כלל.

וזהו ונשמות אני עשיתי שהן ב' נפשות דהנפש שמצד הקליפה נקרא נפש הבהמי, והנפש השני נקרא נפש האדם, וכשם דיתרון האדם על החי הוא בשכלו וכמאמר אדם יש לו דעת בהמה אין לה דעת, דבע"ח הרי עיקרם הוא מדות דנשר הוא רחמני ועורב אכזרי וכל הדעת שיש להם הוא רק בהנוגע לדברים הגשמים באכו"ש ושארי צרכי הגוף, אבל האדם עקרו שכל וחכמה, וגם עניני הגוף שהאדם מוכרח בהם הם בחכמה ושכל, וכמו"כ הוא ההפרש בין שתי הנפשות דנה"ב כשמו כן הוא

שכל עניגו הוא שנמשך אחרי החומריות והגשמיות שעיקרו הוא מדות לאהוב ולחמוד כל מהָ שהוא יודע מעניני עוה"ז. והגם שיש בו שכל ג"כ הנה כל שכלו הוא להתחכם איך להשיג כל חמדותיו ותאוותיו ולהמציא תחבולות להרבות הון ועושר כבוד וגדולה ולהצדיק א"ע בכל מיני הצטדקות בשביל לפאר מעשיו, ומהפך בזכות עצמו דהנה אנו רואים במוחש שיש טבע בבני אדם להצדיק א"ע גם במקום שיודע שאין האמת כן, והוא רק מפני אהבתו לעצמו מוצא זכות על עצמו, והראי' דהנה כאשר זולתו עושה איזה דבר לא טוב, הרי הוא ג"כ אומר שהוא לא טוב, ודבר זה עצמו אם הוא עושה זאת הוא מוצא כמה זכותים על עצמו להצדיק את עצמו. והיינו דלא זו בלבד שאינו מודה על האמת אשר חטא ואשם בעשותו דבר לא טוב, הנה עוד עושה שקר בנפשו לאמר כי צדק מעשהו וטוב עשה או עכ"פ מוצא זכות לעצמו בטעם וסבה על אשר עשה דבר זה. והוא מפני אהבת עצמו שהאדם אוהב את עצמו לזאת הנה על כל פשעים תכסה אהבתו את עצמו, דכן הוא בכל אדם ובמוחש יותר אנו רואים בבעלי עסקים המרגילים את עצמם בטענות ומענות להצדיק את עצמם גם במקום שהם בעצמם יודעים שאין האמת כן, ובינם לבין עצמם מצדיקים את עצמם בטענה של הבל לאמר, ווּאם זאהל מען טאָן מי דאַרף דאָך פרנסה, והגם שהם מאמינים בה' כי הוא ית' הזן ומפרנס ום"ם מפני אהבת עצמם ח"ה מתנהגים בהנהגה לא טובה שבא בסבת הנה"ב.

וזהו גלות מצרים ברוחניות מה שהנה"ב והיצה"ר סובבים ומקיפים את הנה"א. וכשם דבגלות מצרים הרי עיקרה הי' בשביל לענותם. והיינו דכל כוונת העבודה אשר המצריים עבדו בישראל הוא בפרך דכוונתם היתה לשבור גופם. הנה כמו"כ בגלות מצרים ברוחניות דכוונת היצה"ר שמסית ומדיח את האדם מדרך הישר הוא בשביל לעשות רע אל האדם, דהיצה"ר הוא מלאך רע, דכל כוונתו הוא להרע אל האדם והוא מפני עצם טבעו הרע, וכמו שאנו רואים דגם בטבעי בג"א יש אנשים טובים ואוהבים את כל אדם, ונהנים לעשות טובה לזולתם, גם אם הוא אינו מכירו הוא דורש טובתו ומצטער ח"ו בצרת

חברו, ושמח בטוב חברו ויש אנשים שהם רעים וחטאים כמו אנשי סדום שמצטערים בטובתם של אחרים ונהנים בצרתם ח"ו והוא מפני עצם טבעם הרעֿ כן הוא היצה"ר שהוא רע בעצם מהותו וחפץ ברעת האדם בכדי שיענשו אותו וכמאר"זל (ב"ב ט"ז) הוא השטן הוא היצה"ר הוא מלאך המות, שהוא בעצמו המסית ומדיח את האדם מדרך הישר ומסית אותו לעבור על מצות ה' ואח"כ הוא בעצמו מקטרג על האדם על כל החטאים אשר עשה ומבקש אשר יתנו לו רשות לענוש את האדם ביסורים קשים ומרים ר"ל. והאופן אשר היצה"ר מסית את האדם לעשות רע הוא באומנות גדולה שבתחלה מסיתו שלא יתפלל בצבור ושלא ילמוד תורה והכל בטענות שאין לו זמן שהאמת אינו כן, והראי' שעל דברים בטלים יש לו זמן ועל לימוד תורה אין לו זמן וכה מוליך את האדם מדחי אל דחי ר"ל עד שאומר לו לעבוד עבודה שהיא זרה לגמרי ויציאת מצרים הוא הסרת המיצר והגבול, והיינו דהשכל שבמוח מאיר בלב במדות טובות בפועל ממש, וזהו דע את אלקי אביך דענין העמקת הדעת הוא ההתקשרות אז די קאַפּ און די האַרץ זאָהלען זיין פאַר בונדען ולפעול ואז הוא העבודה בלב שלם. וזהו פעולת מוח הדעת דהשגה שבמוח תביא בעבודה בפועל טוב. וזהו קרוב ה' לכל קוראיו, הן הקוראים אל ה' מרוב טוב, והן הקוראים אל ה' מרוב צער ויסורים ח"ו, והוא לפי שיש הקוראים אותו באמת ע"י העבודה בתורה, שעי"ז שקובעים עתים לתורה הנה עי"ז קרוב ה' לכל קוראיו להשפיע להם שפע ברכה והצלחה.